

Esâsî Dîvânı

Dîvân of Esâsî

Mehmet Aslan

Yüksek Lisan Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi/İlahiyat Fakültesi/Türk-İslam Edebiyatı
Akdeniz University, Faculty of Theology, Turkish-İslamic Literature Antalya /Turkey
mehmetaslan.8863@gmail.com

Orcid: 0000-0002-9308-6960

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü-Article Type | Kitap İncelemesi / Book Review

Geliş Tarihi-Date Received | 13 Kasım / November 2019

Kabul Tarihi-Date Accepted | 5 Aralık / December 2019

Yayın Tarihi-Date Published | 31 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu | Ekim – Kasım - Aralık

Pub Date Season | October – November - December

Atf/Cite as: Aslan, Mehmet, Esâsî Dîvânı/Dîvân of Esâsî. tarr: Turkish Academic Research Re-view, 4 (4), 651-654. doi: 10.30622/ tarr.646549

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr>

Copyright © Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey. All rights reserved.

Esâsî Dîvânı

Mehmet Şahin

İlâhiyât Yayınları, Ankara 2019, 426 s.

ISBN: 978-605-69780-9-8

Kültürümüzün zenginliğini gösteren eski eserlerimizin çoğu bugün yayınlanmamış durumdadır. Bu açıdan bu eserlerin incelenerek araştırmacıların hizmetine sunulması, bu alandaki açığı kapatacak ve gelecek nesillere ufuk açacaktır. İşte bu nedenle, *Esâsî Dîvânı* adlı eseri sizlere tanıtmaya çalışacağız.

Esâsî Dîvânı adlı kitapta Mehmet Şahin, Esâsî'nin Dîvânı'nı ana hatlarıyla detaylı bir şekilde ele almaktadır. Eserde, *Esâsî Dîvânı*'nın özelliklerinin ve muhtevasının incelenmesinin yanında, Esâsî'nin hayatı, edebi kişiliği, dili ve üslubu da ele alınmıştır. Ayrıca eserin son kısmında *Dîvân*'ın Türkçe transkripsiyonunun tamamı ve yazma nüshasının tamamı bulunmaktadır.

Şahin'in, *Esâsî Dîvânı* adlı eseri üç ana başlıktan oluşmaktadır. Eserinin ilk ana başlığında Esâsî'nin hayatı ele alınmaktadır. Bu ana başlığın içerisinde mahlası, edebi kişiliği, dili ve üslubu hakkında bilgiler verilmektedir. İkinci ana başlıkta ise *Dîvân* ve özellikleri, *Dîvân*'daki muhteva teferruatlı bir şekilde analiz edilmektedir. Üçüncü ana başlıkta ise *Dîvân*'ın nüsha tavsifi, yazım özellikleri, kuruluşunda izlenen yöntemin ele alınmasının yanında transkripsiyonlu tam metni ve yazma nüshasının orijinal hali bulunmaktadır.

Yazar, *Esâsî Dîvânı* adlı eserin ilk ana başlığında öncelikle Esâsî'nin hayatı hakkında mevcut biyografik kaynaklar incelendiğinde herhangi bir bilgi olmadığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra Esâsî'nin, Esâsî mahlasını neden kullandığı hakkında *Dîvân*'ında herhangi bir açıklama olmadığını söylemektedir. Ancak şiiirleri incelendiğinde neden bu mahlası seçtiğinin anlaşılacağını ifade etmektedir. Esâsî, *Dîvânı*'nın telif sebebini; ihvanının edeben kendisinden bir eser yazmasını istemeleri sonucu, sonradan gelenlere bir hediye olarak kalması, okuyanların katı gö-nülleriine tesir etmesi ve onları derinden etkilemesi şeklinde açıklamaktadır (Şahin, 2019: 16).

Esâsî'nin edebi kişiliği ele alındığında son dönem şairlerine göre orta düzeyde bir şair olduğu ve dönemin biyografik kaynaklarında yer almaması onun sanat çevrelerince pek tanınmadığını ortaya koymaktadır. Yazar, *Dîvân*'ın dili ve üslubu hakkındaki bölümde, Arapça ve Farsça kelimelerin sıklıkla divanda kullanıldığını ve halk arasında yaygın olarak kullanılan kelimelere eserde çokça yer verildiğini, bundan dolayı Esâsî'nin halk şiiirine oldukça yakın bir şair olduğunu izaha kavuşturmaktadır. Şahin, *Dîvân*'da Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik şekil bilgisi özelliklerinin bazılarının görülmesinin yanında günümüzde kullanılsa da *Dîvân*'da arkaik kelimelerin bulunduğunu ve bunun da dönemin dil özelliklerini yansıttığını ortaya koymaktadır. Yazar bu bölümde son olarak, Esâsî'nin *Dîvân*'da deyim ve atasözlerinin manalarını yerinde ve başarılı kullandığını ve bunun şairin özgün bir üslup oluşturmaya katkı sağladığını ifade etmektedir. Şahin ayrıca Esâsî'nin atasözleri ve deyimleri sık kullanmasının manzumelerine nasıl bir katkı sağladığına da işaret etmektedir.

Yazar, ikinci ana başlıkta *Esâsi Dîvânî*'ni ve özelliklerini muhtevasıyla ele alıp tek nüshasının olduğuna dikkat çekmektedir. Dîvân'ın, Esâsi'nin tek eseri olduğu ve bunun da Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Yazma Eserler bölümünde bulunduğunu belirtmektedir. Yazar, ilk olarak Dîvân'da kullanılan nazım şekillerinin neler olduğunu ve nüshadaki manzume sayılarını tablo şeklinde ve grafiksel olarak ortaya koymaktadır. Şahin, Esâsi'nin Dîvân'da kullanılan nazım şekli, manzume sayısı ve mısra sayılarını tablo ve grafik şeklinde; beyit ve gazel sayılarını ise sadece tablo şeklinde vererek eserini zenginleştirdiği söylenebilir.

Şahin'in Dîvân'da kullanılan nazım şekli, manzume sayısı ve mısra sayılarının yüzdeliklerini ele alıp tetkik ettiği görülmektedir. Yazar aynı zamanda Dîvân'da kullanılan vezinlerin hangileri olduğu ve hangi vezinlerin daha çok tercih edildiğini açıklamakta ve bunu grafik şeklinde vermektedir. Dîvân'da kullanılan kafiye, redif ve sıklıkla başvurulmuş söz tekrarlarını ele alıp bunların kullanımlarının nasıl olduğu hakkında analitik değerlendirmelerde bulunmaktadır. Yazar bu bölümde son olarak *Esâsi Dîvânî*'ndeki muhtevaya değinmektedir. Öncelikle Dîvân'ın içeriği hakkında genel fikir sahibi olabilmek için konu, manzume sayısı ve kullanım oranları tablo şeklinde verilmektedir. Bu tabloya göre klasik dönemlerdeki dîvânlarda görülen konuların *Esâsi Divanı*'nda da işlendiği görülmektedir. Ancak genel itibarıyla eserin muhtevasına bakıldığında aşk ve dini konuların ağırlıklı olarak manzumelere konu edinildiği ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2019: 62). Yazar ayrıca şairin içinde yaşadığı sosyal hayatın şiirlerine olan etkisinin ve yansımalarının neler olduğunu ele almaktadır. Şahin, Esâsi'nin tasavvufi bir çevrede yetişmesinden dolayı bazı tasavvufi terimleri, İslâm'da öne çıkmış bazı kişileri ve bazı kahramanların isimlerine eserinde yer verdiğini açıklamakta ve bunlar hakkında izahatlar yapıp divandan bunları örneklendirmektedir. Yazar, son olarak Esâsi'nin Dîvânı'nda kullandığı edebi sanatların neler olduğuna izahlar getirmekte ve bunlara örnekler vermektedir. Bundan dolayı yazmanın birçok yönden ele alınıp konuların detaylı bir şekilde incelemesi yönüyle de Şahin'in, eserine verdiği önemi göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Şahin üçüncü ana başlıkta ise, Dîvân'ın nüsha tavsifi, yazım özellikleri ve kuruluşunda izlenen yöntemi izaha kavuşturmaktadır. İlk olarak *Dîvân*'ın fiziksel özelliklerine kapsamlı bir şekilde değinilmektedir. Divan'ın cildinin tamir gördüğü ve tamirden sonra geçirdiği evreler açıklanmaktadır. Nüshanın dış kapağında Dîvân'la ilgili bulunan yazıların ve kütüphaneyle ilgili yazıların teferruatları verilmektedir. Şahin burada bazı yazım özellikleriyle metnin kuruluşunda ve yazımında dikkat edilmesi gereken hususları teferruatlı bir şekilde ele almaktadır.

Şahin eserinin son kısmında ise *Esâsi Dîvânî*'nin Türkçe transkripsiyon tam metnini sonra da orijinal yazma metnine yer vermektedir.

Sonuç olarak *Esâsi Dîvânî* adlı eserin, Klasik Türk Edebiyatı alanında önemli bir yere sahip olan dîvânların önemini ortaya koymasından dolayı dikkat çekici bir eser olduğu görülmektedir. Şahin'in Esâsi ve Dîvânı hakkında yapmış olduğu bu çalışma dîvân hakkında okuyuculara geniş bir muhteva sunmakla beraber, hemen hemen her konunun sonunda konunun metin üzerinde görülmesi cihetiyle o konuyla ilgili örnekler vermesi okuyucuların muhtevayı örneklerle ilişkilendirmeleri bakımından son derece önemlidir. Yazarın eseri ele alma şekli ve izlediği yöntem bakımından yapılan çalışmaya bakıldığında başarılı olduğu söylenebilir. Ayrıca bu eserin bundan sonra divanlar hakkında çalışmalar yapacak araştırmacılara çalışmalarında

izleyecekleri yol ve sürekli başvuracakları önemli bir örnek teşkil edeceği ve bu eserden faydalanacaklarını söylemek mümkündür. Yazarın *Esâsi Dîvânı* adlı eserinin sonunda metnin Türkçe transkripsiyonunu ve yazma nüshasını vermesi bu eser üzerinde karşılaştırmalı olarak çalışacak araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır. *Dîvân*'ın aynı zamanda Klasik Türk Edebiyatı'nın son dönemini çalışacak araştırmacılara bir fikir vereceğini de söylemek mümkündür.

Kaynakça

Mehmet Şahin, *Esâsi Dîvânı*, İlâhiyât Yayınları, Ankara 2019.